

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษ อำเภอพนมสารคาม

จังหวัดฉะเชิงเทรา

Greenhouse Mushroom Production by the Members of Mushroom and Safety Vegetable Community Enterprise in Phanom Sarakham District of Chachoengsao Province

อังคณา นามืองรักษ์ (Angkana Namuangrak)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda khlibthong)²

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (2) การผลิตเห็ดฟางโรงเรือน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ (4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ประชากรที่ศึกษาได้แก่ สมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษทั้งหมด จำนวน 105 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 43.81 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 6.57 ปี สมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 2.08 คน การจ้างแรงงานภายนอกเฉลี่ย 1.26 คน ส่วนใหญ่ประกอบเป็นอาชีพหลักประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นร่วมกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน เช่น การเลี้ยงสัตว์ รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 8.70 รุ่นต่อปี ผลผลิต เฉลี่ย 265.24 กิโลกรัมต่อรุ่น รายได้จากการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 10,160.48 บาทต่อรุ่น ต้นทุนการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 6,362.61 บาทต่อรุ่น (2) ในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนส่วนใหญ่เป็นโรงเรือนกึ่งถาวร โรงเรือนเฉลี่ย 3.71 โรงเรือน ใช้กากมันสำปะหลังเพาะเห็ดฟาง จัดหาก้อนเชื้อและวัสดุต่าง ๆ โดยผ่านกลุ่ม ใช้น้ำบ่อและใช้ระบบพ่นฝอยในการรดเห็ดฟาง โรคและแมลงที่สำคัญคือ เชื้อราและวัชเห็ด เก็บเกี่ยวเห็ดฟางช่วงเวลา 13.00-15.00 น. โดยใช้มือเด็ด ได้ขนาดดอกตูมใหญ่ เกษตรกรคัดขนาดผลผลิตเห็ดฟางบริเวณบ้าน บรรจุใส่ตะกร้าพลาสติก ขนส่งโดยรถยนต์ส่วนตัว นำมาจำหน่ายที่กลุ่มเพียงอย่างเดียว สมาชิกส่วนใหญ่มีการจดบันทึกแต่ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนด (3) ปัญหาที่พบมากที่สุดคือขาดแคลนเงินทุน แหล่งน้ำที่ใช้ วัสดุที่ใช้เพาะ ข้อเสนอแนะของสมาชิกคือ ให้นำหน่วยงานราชการสนับสนุนแหล่งน้ำ ห้องเย็นและความรู้ (4) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรมากที่สุดในด้าน การกำจัดศัตรูเห็ดฟาง โดยเจ้าหน้าที่จากทางราชการ ผ่านสื่อคู่มือ และวิธีการส่งเสริมโดยการทัศนศึกษา

คำสำคัญ : การผลิตเห็ดฟางโรงเรือน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

1 นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช email address : ongchai_na@hotmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ดร.แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address : arjkin@hotmail.com

3 รองศาสตราจารย์ แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail address : bumpen.keo@stou.ac.th

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this study were to study (1) economic and social state of farmers (2) to study their greenhouse mushroom production; (3) their problems, constraints, and suggestions on the greenhouse mushroom production; and (4) their need for the extension on the greenhouse mushroom production. The population in this study was 105 farmers who were members of mushroom and safety vegetable community enterprise in Nongwa Village, Banchong Sub-District, Phanom Sarakham District of Chachoengsao Province. The data were collected by interviewing all of 105 farmers with no random sampling using structural interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation. The findings of this study were as follows: (1) most of the studied farmers were male, with average age at 43.81 years. They were educated at primary level. The average period of their experience in greenhouse mushroom production was 6.57 years. The average number of their household members who participated in mushroom production was 2.08 persons. The average number of their hired labor was 1.26 persons. Most of them had produced greenhouse mushrooms as their main occupation. They had their own land used for greenhouse mushroom production. They had other agricultural occupations along with producing greenhouse mushrooms, such as raising farm animals. They had usually received agricultural information from agricultural extension officials. The average quantity of their produce was 265.24 kilograms/generation, at average 8.70 generations/year. Their average income deriving from their greenhouse mushroom production was 10,160.48 Baht/generation. Their average cost of their greenhouse mushroom production was 6,362.61 Baht/generation. (2) most of the greenhouses used for producing mushrooms of the studied farmers were semi-permanent ones, at average 3.71 greenhouses. They used cassava dregs to cultivate mushrooms, bought compacted fungi and other materials for their mushroom production through their community enterprise, and sprinkled their mushrooms with well water regularly. The plant diseases and pests found most were bacteria and mushroom weeds. They usually harvested their produce at 1.00-3.00 p.m. by picking big semi-bloom mushrooms by hand only, then the mushrooms would be sorted out by their size in the surrounding area of their house, packed in plastic baskets, and transported by their cars to distribute at their community enterprise only. Most of them had done data recording on their greenhouse mushroom production, but it had not been done according to the regulations absolutely. (3) the studied farmers had problems on the lack of capital, water supply, and materials used for cultivating mushrooms. They needed to be supplied with water sources, cold storage, and knowledge of greenhouse mushroom production by related public sectors. And (4) the studied farmers suggested that agricultural extension officials should have supported them in mushroom pest control through printing media most, and set field studies for them regularly.

Keywords: Greenhouse Mushroom Production, Phanom Sarakham District, Chachoengsao Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

เห็ดฟาง เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากประเทศไทยมีลักษณะสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศที่เหมาะสม จึงสามารถผลิตเห็ดฟางได้ทุกฤดูกาลและยังใช้เงินในการลงทุนที่ต่ำมาก (นพมาศ กระโจม, 2546, น.1) การเพาะเห็ดฟางโรงเรือนเป็นกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรสามารถทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ เกษตรกรสามารถนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ในการเพาะเห็ด เช่น ฟางข้าว เปลือกมันสำปะหลัง เปลือกถั่วเหลือง ชังข้าวโพดบด ทาลายปาล์ม น้ำมัน เป็นต้น ทำให้สามารถเพาะเห็ดได้ทุกฤดูกาลและได้ดอกเห็ดตามความต้องการของตลาด การเพาะเห็ดฟางแบบโรงเรือนสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้ตลอดปี จึงทำให้อาชีพการเพาะเห็ดฟางเป็นที่สนใจของเกษตรกรจะเห็นได้จากปริมาณโรงเรือนเพาะเห็ดฟางเพิ่มขึ้น (สุนันท์ ศรีมณี, 2553, น.2)

อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอำเภอหนึ่งที่เกษตรกรมีอาชีพการเพาะเห็ดฟางโรงเรือนโดยประกอบเป็นอาชีพเสริมจากการทำนา ทำไร่ เกษตรกรบางรายได้หันมาประกอบเป็นอาชีพหลัก การเพาะเห็ดฟางโรงเรือนครอบคลุมเกือบทุกตำบลของอำเภอพนมสารคาม โดยเฉพาะตำบลบ้านช่อง ผู้นำชุมชนจึงมีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งในหมู่บ้านและเครือข่าย มีจำนวนมากกว่า 200 ราย มีโรงเรือนมากกว่า 1,200 โรงเรือน มีการกำหนดราคาผลผลิตเห็ดฟางเองโดยไม่ต้องให้พ่อค้าคนกลางมากดราคาและมีตลาดรองรับที่แน่นอน ทำให้เกิดแรงจูงใจ เกษตรกรหันมาเพาะเห็ดฟางโรงเรือนมากขึ้น และปัจจุบันเห็ดฟางเป็นพืชผักทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภค นิยมรับประทาน

การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเห็ดฟาง จึงมีความสำคัญที่จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน จากแนวทางดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะศึกษา การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้ามีการผลิตเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับเห็ดฟางหรือไม่ รวมทั้งความต้องการการส่งเสริม ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตเห็ดและผักปลอดสารพิษ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ผลิตเห็ดฟาง โรงเรียนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า อำเภอนมสาร จันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 105 คน ศึกษาประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามที่กำหนดคำตอบให้เลือกตอบ คำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตเห็ดฟางโรงเรียนของสมาชิก

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมความรู้ ช่องทาง และวิธีการส่งเสริม

ทดสอบเครื่องมือกับเกษตรกรผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรียนในอำเภอนามชัยเขตที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 20 ราย แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์มาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้สมบูรณ์และมีความถูกต้องตามเนื้อหาที่ต้องการวัดให้มากที่สุด การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีการหาค่า Cronbach's alpha ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการคำนวณ ได้ค่าเชื่อถือได้ของการวัด ผลปรากฏว่าแบบสัมภาษณ์แต่ละตอนมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ดังนี้ ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.85 ปัญหาในการผลิตเห็ดฟางโรงเรียนของสมาชิก มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.88 จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้งก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสัมภาษณ์โดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์กับเกษตรกร เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี อายุเฉลี่ย 43.81 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 6.57 ปี และมีสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 2.08 คน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มลูกค้านานาชาติเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เกษตรกรร้อยละ 83.8 เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรียน มีเพียงร้อยละ 16.2 เท่านั้นที่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรียน สำหรับเกษตรกรที่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเห็ดฟางโรงเรียนเฉลี่ย 6.22 ครั้ง มีแรงงานในครัวเรือนใช้ในการผลิตเห็ดฟาง ส่วนใหญ่มีจำนวน 2 คน มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 1.26 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นที่เป็นของตนเอง แหล่งเงินทุนของใช้เงินทุนของตนเองและกู้ยืม ประกอบอาชีพเห็ดฟางโรงเรียน เป็นอาชีพหลัก ประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นๆ ร่วมกับการผลิตเห็ดฟาง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

โรงเรือน ร้อยละ 47.60 คือการเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 8.70 รุ่นต่อปี ผลผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 265.24 กิโลกรัมต่อรุ่น รายได้จากการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 10,160.48 บาทต่อรุ่น ต้นทุนการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 6,362.61 บาทต่อรุ่น

2. การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิก ส่วนใหญ่ลักษณะโรงเรือนเป็นโรงเรือนกึ่งถาวร มีอายุการใช้งาน 4 ปี มีโรงเรือนเฉลี่ย 3.71 โรงเรือน ส่วนใหญ่ใช้กากมันสำปะหลังเป็นวัสดุสำหรับเพาะเห็ดฟางเนื่องจากแหล่งกากมันสำปะหลังอยู่บริเวณใกล้เคียง ส่วนใหญ่จัดหาก้อนเชื้อเห็ดฟางและวัสดุต่างๆ โดยผ่านกลุ่ม ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์ในการควบคุมอุณหภูมิในโรงเรือน ใช้เวลาในการหมักวัสดุเพาะเห็ดฟางเฉลี่ย 4.14 วัน ใช้น้ำบ่อและใช้สายยางในการรดเห็ดฟาง หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตสมาชิกทั้งหมดจะทำการฉีดพ่นฆ่าเชื้อหลังจากเก็บเกี่ยวเห็ดฟาง ด้านโรคและแมลงที่พบส่วนใหญ่จะพบเชื้อรา วัชเห็ด ไร เมื่อเจอปัญหาส่วนใหญ่จะปรึกษาสมาชิกในกลุ่ม ด้านการเก็บเกี่ยว สมาชิกส่วนใหญ่จะเก็บเกี่ยวเห็ดฟางช่วงเวลา 13.00 – 15.00 น. รองลงมาเก็บเกี่ยวช่วง 07.00 – 09.00 น. เนื่องจากที่กลุ่มจะรับเห็ดฟางจากสมาชิก 2 ช่วง ช่วงเวลา 10.00 และ 16.00 น. การเก็บเกี่ยวดอกเห็ดฟางส่วนใหญ่จะใช้มือเด็ดเพราะสะดวกและเก็บง่าย และนำมาคัดขนาดพร้อมตัดแต่ง โดยส่วนใหญ่จะคัดขนาดที่บริเวณบ้าน สมาชิกส่วนใหญ่จะได้ผลผลิตเป็นขนาดดอกตูมใหญ่ซึ่งเป็นขนาดที่มีราคาสูงที่สุด ด้านการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว สมาชิกทั้งหมดใช้ตะกร้าพลาสติกในการบรรจุเห็ดฟางเนื่องจากไม่ให้เห็ดฟางช้ำ ส่วนใหญ่ขนส่งเห็ดฟางมาส่งที่กลุ่มโดยรถยนต์ส่วนตัว ส่วนใหญ่ผลผลิตเห็ดฟางสมาชิกจะจัดส่งให้กับกลุ่มทั้งหมด มีเพียงบางส่วนที่นำมาบริโภคในครัวเรือนและนำมาทำน้ำหมัก สมาชิกทั้งหมดนำเห็ดฟางมาจำหน่ายที่กลุ่มเพียงอย่างเดียวไม่ได้นำไปจำหน่ายที่อื่น ด้านการจดบันทึก ส่วนใหญ่สมาชิกมีการจดบันทึกเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางในโรงเรือนแต่ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ส่วนใหญ่เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ปัญหาที่มีอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ขาดแคลนเงินทุน วัสดุที่ใช้เพาะเห็ดฟาง แหล่งน้ำที่ใช้ระดับมาก คือ เห็ดฟางไม่ได้คุณภาพ และระดับที่น้อยที่สุด คือ การใช้สารเคมี

4. ความต้องการการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำจัดศัตรูเห็ดฟาง การดูแลรักษา การเตรียมวัสดุปลูก การสร้างโรงเรือน ระบบการให้น้ำ ระบบภายในโรงเรือน การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ที่เกษตรกรต้องการระดับมากที่สุด คือ คู่มือบุคคลราชการ ในระดับมากที่สุดและในระดับมาก คือ วิดีโอ วิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการในระดับมาก ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ทำให้ทราบว่า สมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาประถมศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ นพมาศ กระโจม (2546, น.68) และ วรพงษ์ มณีคำ (2549, น. 49-51) พบว่า เกษตรกรที่ผลิตเห็ดฟางแบบโรงเรือนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา แสดงให้เห็นว่า เพศชายยังคงเป็นหลักในการทำการเกษตร และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 43.81 ปี ถือได้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ว่าเกษตรกรอยู่ในวัยทำงาน สามารถทำการเกษตรได้ แต่เกษตรกรมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ในการถ่ายทอดความรู้ต้องใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม โดยเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วม สร้างความเป็นกันเอง และควรใช้บุคลากรฝึกอบรมในท้องถิ่น

สภาพทางสังคมของสมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ร้อยละ 83.8 เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเฉลี่ย 6.22 ครั้ง ซึ่งมากกว่า สุนันท์ สรมะณี (2553,น.52) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมการเพาะเห็ดฟาง จากการที่มีงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร งบประมาณจากหลายภาคส่วน เข้าไปดำเนินการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีโอกาสได้รับความรู้และพัฒนาการผลิตเห็ดฟางได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือน มีลักษณะการถือครองที่ดินในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน เป็นของตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้อง วรพงษ์ มณีคำ (2549,น.49-51) ทำให้เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดิน ลดต้นทุนการผลิต และโรงเรือนเห็ดฟางส่วนใหญ่เป็นโรงเรือนที่ดัดแปลงมาจากโรงเลี้ยงสุกร ทำให้ประหยัดต้นทุนได้

สภาพทางเศรษฐกิจ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 2.08 คน ซึ่งสอดคล้องกับ นพมาศ กระโจม (2546,น.68) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการเพาะเห็ดฟางโรงเรือน จำนวน 2 คน ทำให้เห็นว่าสมาชิกยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่มีการจ้างงาน ร้อยละ 48.6 ซึ่งในกระบวนการหมักวัสดุเพาะเห็ด การนำวัสดุเพาะเห็ดขึ้นชั้นมีความยุ่งยาก จึงต้องมีการจ้างแรงงานอยู่ สมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือนมีรายได้จากการผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 10,160.48 บาท ซึ่งมากกว่าสุนันท์ สรมะณี (2553,น.52) พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการเพาะเห็ดฟางเฉลี่ย 4,672.96 บาทต่อรุ่น เพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษ กำหนดราคาประกันเห็ดฟาง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้ได้ราคาดี สมาชิกจึงมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ สมาชิกผู้ผลิตเห็ดฟางโรงเรือนได้ผลผลิตเห็ดฟางเฉลี่ย 8.70 รุ่นต่อปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุนันท์ สรมะณี (2553,น.52) แต่ตรงกันข้ามกับ วรพงษ์ มณีคำ (2549,น. 49-51) พบว่า เกษตรกรสามารถผลิตเห็ดฟางได้ประมาณ 10-12 รุ่นต่อปี เนื่องจากสภาพภูมิอากาศอำเภอพนมสารคาม ลักษณะทั่วไปเป็นมรสุม มีความแปรปรวน ของภูมิอากาศ อุณหภูมิ มีความแตกต่างอยู่ที่ 12 – 35 องศาเซลเซียส ทำให้การควบคุมอุณหภูมิในโรงเรือนมีผลต่อผลผลิตเห็ดฟางได้

2. การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิก ส่วนใหญ่ลักษณะโรงเรือนเป็นโรงเรือนกึ่งถาวร มีความสอดคล้องกับสุนันท์ สรมะณี (2553,น.52) และ วรพงษ์ มณีคำ (2549,น.49-51) สำหรับโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มจะเป็นการปรับปรุงจากโรงเลี้ยงสุกรที่เลิกเลี้ยงแล้วมาดัดแปลงเป็นโรงเรือนสำหรับผลิตเห็ดฟาง ทำให้ลดต้นทุน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือนใหม่

ด้านวัตถุดิบที่เป็นส่วนผสมในการเพาะเห็ดฟางโรงเรือน สมาชิกส่วนใหญ่ใช้ส่วนผสมตามขั้นตอนที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำ แต่มีเกษตรกรเพียง 53 ราย ที่ใช้ปัสสาวะเป็นส่วนผสม ที่จะช่วยในการปรับกรดในส่วนผสม เช่น รำละเอียด จี้เลื่อย เป็นต้น เนื่องจากการผลิตเห็ดฟางควรมีสภาพเป็นกลางจะทำให้เห็ดเจริญเติบโตดี จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกได้เห็ดฟางที่ไม่ได้คุณภาพ

ด้านการจัดหาเชื้อเห็ดฟางและวัสดุต่าง ๆ สมาชิกจะจัดหาโดยผ่านกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มได้ผลิตก้อนเชื้อเห็ดฟางเองและจัดซื้อวัตถุดิบที่เป็นส่วนผสมได้ในราคาถูก เนื่องจากการสั่งซื้อวัตถุดิบแต่ละครั้งมีปริมาณมาก ทำให้มีส่วนลดจากร้านค้า และบริษัทที่สั่งซื้อ ในขณะที่สุนันท์ สรมะณี (2553,น.52) พบว่าเกษตรกรจะซื้อเชื้อเห็ด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ฟางจากพ่อก้าวโดยเลือกซื้อเชื้อเห็ดฟางที่เคยนำไปเพาะแล้วให้ผลผลิตสูง และวรพงษ์ มณีคำ (2549, น.49-51) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อจากพ่อค้ารับซื้อเห็ดฟางนำเชื้อเห็ดฟางไปจำหน่ายถึงโรงเรียน

ด้านโรคและแมลงที่พบส่วนใหญ่สมาชิกจะพบเชื้อราและวัชเห็ด ซึ่งสอดคล้องกับสุนันท์ สรมะณี (2553, น.52) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรพบเชื้อรา วัชเห็ด ที่เป็นศัตรูเห็ดสำคัญมักพบได้บ่อยในการผลิตเห็ดฟาง โรงเรียนและทำความเข้าใจ โดยเฉพาะวัชเห็ดจะแย่งอาหารจากเห็ดฟางทำให้เห็ดฟางไม่ได้คุณภาพ

ด้านการจัดบันทึก ส่วนใหญ่สมาชิกมีการจดบันทึกเกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พิรยา จอมวงศ์ (2551, น.38-45) พบว่า มีการบันทึกข้อมูลบัญชีโดยใช้มือและจดบันทึกอย่างง่าย แต่ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ควรให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในด้านการจดบันทึกที่ถูกต้อง เพราะส่วนใหญ่สมาชิกจบระดับประถมศึกษา การจดบันทึกในเรื่องของค่าใช้จ่าย รายรับ รายจ่าย จึงยังไม่มี ความชัดเจน

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตเห็ดฟางโรงเรียน ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เนื้อหาที่ต้องการ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำจัดศัตรูเห็ดฟาง การดูแลรักษา การเตรียมวัสดุปลูก การสร้างโรงเรียน ระบบการให้น้ำ ระบบภายในโรงเรียน การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุกัลลักษณ์ สุโพภาค (2550, น.81-85) พบว่าความต้องการการส่งเสริม คือ ด้านการผลิต การป้องกันกำจัดโรค การเก็บเกี่ยว การตลาด เป็นต้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวที่สมาชิกต้องการการส่งเสริมเป็นกระบวนการที่ทำให้ผลผลิตเห็ดฟางมีคุณภาพ แสดงถึงรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับจากการจำหน่าย ส่วนช่องทางการส่งเสริมการเกษตร ที่เกษตรกรต้องการ ระดับมากที่สุด คือ คู่มือ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพันธรัฐ สิทธิปฐ (2555, น.94-96) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการสื่อที่ใช้ในระดับมากที่สุด คือ คู่มือ เนื่องจากเมื่ออบรมเสร็จแล้ว ถ้าไม่เข้าใจสามารถที่จะเปิดคู่มือศึกษาเพิ่มเติมได้ สำหรับวิธีการส่งเสริม ที่เกษตรกรต้องการ ระดับมาก คือ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พันธรัฐ สิทธิปฐ (2555, น.94-96) พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ เกษตรกรต้องการคือวิธีการฝึกปฏิบัติ เนื่องจากเกษตรกรได้ทดลองและฝึกปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุดในเรื่องการจัดศัตรูเห็ดฟาง การดูแลรักษา การเตรียมวัสดุปลูก การสร้างโรงเรียน ระบบภายในโรงเรียน ระบบการให้น้ำ การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดให้มีโครงการส่งเสริม ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตเห็ดฟางโรงเรียนอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องที่สมาชิกมีความสนใจ มีความต้องการ อย่างถูกต้องและทั่วถึง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

1.2 จากผลการศึกษาพบว่าสมาชิกมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรดำเนินการบริหารจัดการด้านแหล่งน้ำ มีการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม ที่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ในพื้นที่

1.3 หน่วยงานราชการ ควรมีการดำเนินการสนับสนุนเกี่ยวกับห้องเย็น ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเห็ดฟางที่จะทำให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่ายิ่งขึ้น

1.4 จากการศึกษาพบว่า การผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการปฏิบัติที่ค่อนข้างเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงควรสนับสนุนให้เป็นกลุ่มต้นแบบการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปที่สนใจการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนนำไปเป็นช่องทางในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีความต้องการช่องทางการส่งเสริมมากที่สุด คือ คู่มือ ควรให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อหาแนวทางการจัดทำคู่มือที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกต่อไป

2.2 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเห็ดและผักปลอดสารพิษบ้านหนองหว้า เนื่องจากผู้นำและสมาชิกมีการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเห็ดฟางโรงเรือน ทำให้ผู้ที่สนใจนำไปพัฒนาใช้ในการผลิตเห็ดฟางต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงการผลิตเห็ดฟางโรงเรือนเพื่อเพิ่มรายได้ในพื้นที่อื่น ๆ นำมาเปรียบเทียบและเป็นแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่แต่ละแห่งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นพมาศ กระโจม.(2546). การวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตเห็ดฟางในจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญา

เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร

บัญชา ฉานู. (2557). เกษตรกรดีเด่นสาขาอาชีพทำสวน ปี 2556. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเกษตรอำเภอพนมสารคาม.

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. (2556).แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. ประมวลสาระชุดวิชา การ

ส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 4 (หน้า 11-12) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พันธุ์รัฐ สิทธิบุรุ. (2555). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ในอำเภอท่าปลา

จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

นนทบุรี.

พิรยา จอมวงศ์. (2551). การดำเนินงานของธุรกิจผลิตเชื้อเห็ดฟางของฟาร์มเห็ดในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

(วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

วรพงษ์ มณีคำ. (2549). การศึกษาผลตอบแทนทางการเงินในการเพาะเห็ดฟาง โดยโรงเรือน :กรณีศึกษาเกษตรกร

อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

- ศุภลักษณ์ สุโพภาค. (2550). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตผักคะน้าปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรใน
จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุจิตรา นิธิยานันท์. (2555). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม
อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สุนันท์ สรมะณี. (2553). การบริหารจัดการกลุ่มเพาะเห็ดฟางแบบโรงเรือน บ้านเทพหัสดินทร์ หมู่ที่ 5 ตำบลนิคม
สร้างตนเอง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา (รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สุรนต์ ศรีถ้ำชัย. (2551). สภาพการผลิตส้มโอของผู้ปลูกส้มโอในจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิชา
ศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

